

geen verandering komt in de wijze van produceeren en van andere niet in werkelijkheid bestaande gegevens wordt uitgegaan.

Rechtvaardigheid gebiedt te erkennen, dat de auteurs dezer luchtspiegelingen der verbeelding zich over het algemeen bewust waren bij dit optreden een hypothetisch uitgangspunt te kiezen. Zij isoleerden en abstraheerden, zooals de natuurkundigen experimenteeren. Het goed recht dier werkmethode kan tot op zekere hoogte worden erkend, al moet het principieel onderscheid tusschen de natuurwetenschappen en de economie op economisch terrein tot groote matiging in het verwaarloozen van de werkelijkheid leiden. Grooter dan het *nut* achten wij de *schade*, die door dit verwijlen in een denkbeeldige wereld kan worden opgelopen, doordien de historie rijk is aan voorbeelden, die doen zien hoe bij den verderen uitbouw met miskenning van het *hypothetisch* uitgangspunt werd vergeten, dat de gevonden resultaten geenszins de werkelijkheid dekken. Theorieën werden opgesteld, zoo vervreemd van alle werkelijkheidsbesef, van alle maatschappelijk beweeg, dat Renan reeds hoonend vroeg of werd uitgegaan van een mensch, die als vondeling ter wereld was gekomen en als vrijgezel zou sterven. Van zoo essentieele factoren werd geäbstraheerd, dat Ruskin dergelijk economisch geliefhebber spottend gelijk stelde met een leer van de gymnastiek uitgaand van een mensch zonder armen en benen. Veel kwaad is door die miskenning der werkelijkheid gebrouwen: de wetenschap der economie geraakte daardoor in discrediet en het economisch leven leed schade. Zoo werd naar deducties uit een fantastische maatschappij van vrij ruilverkeer een „reine” vrijhandelsleer opgebouwd en met zoo star dogmatisme doorgevoerd, dat een Nederlandsch hoogleeraar in de economie voor zijn rekening nam de stelling, dat wanneer goederen in Nederland geproduceerd even duur zijn als die in het buitenland vervaardigd, aan de *buitenlandsche* de voorkeur dient te worden gegeven. Immers, doordien Nederland, dat door geringere transportkosten een voorsprong heeft boven andere landen, binnenlands niet goedkoop kan leveren dan zijn buitenlandsche concurrenten is het bewijs van de achterlijkheid zijner productie geleverd.